

se taj problem odrazio na rad institucija I.Z koja je bila vezana za vakufska dobra. Na ovaj način donešena joj je smrtna presuda koja bi trebala izgledati kao suicid-samoubistvo. Nažalost naših dušmana, a uz Allahovu pomoć i žrtvovanje mnogih muslimana, mi smo opstali i kao narod i kao zajednica.

Iz knjige također možemo zaključiti da vakifi Sarajeva, kao i drugi, nisu bili ograničeni samo na vjerske nego i na prosvjetne, kulturne, socijalne i društveno korisne hajrate kakvi su bili mostovi, karavan saraji, hanovi, imareti, česme, biblioteke, kutubhane, sahat kule. Vakufi su zapravo obuhvatali i doticali se svih segmenata društvenog života. Bez njih u to vrijeme bio je nezamisliv ili gotovo nemoguć normalan život. Vidimo mostove, džamije i druge vakufe koji bi se urušavali zbog poplava ili jangije-vatre da popravljaju i grade novi vakifi a ne država, odnosno ministarstva saobraćaja, prostornog uređenja ili kulture. Vakufi su bili i banke iz kojih se moglo pozajmljivati, kreditirati i iz tih prihoda održavati glavnica vakufa i tekuće troškove održavanja.

Autor je u knjizi enciklopedijski objasnio nastanak vakufa i upoznao nas sa njihovim vakifima. Posebno je iscrpno obradio vakufe Isa-bega Ishakovića, rodonačelnika Sarajeva, kao i Gazi Husrev-bega: šta su uvakufili, gdje su izgrađeni, kada su izgrađeni, šta je bilo s tim vakufima i u kakvom su stanju danas. U samom tekstu objašnjava nepoznate riječi, te navodi poneku anegdotu i legendu vezanu za neki od vakufa, zabilješke nekih stranih putopisaca i njihovo viđenje Sarajeva iz tog vremena te bilješke čuvenog mula Mustafe Bašeskije. (Npr. str. 74-75, 87.)

Ovo je jedinstvena knjiga po svom stilu, sadržaju ali i tehničkoj opremljenosti. Reprezentativna je u svakom pogledu. Odličan je svjedok našeg civilizacijskog i kulturnog nasljeđa koje se može pratiti na osnovu starih i novih slika u boji. Stil autora knjige je zanimljiv, lahak i prijemčiv. Posebno me se dojmilo njegovo nenametljivo bileženje, ali tako značajno, iz ove nam najbliže povijesti i onog što je bilo sa vakufima, sa vrlo kratkim sentensama koje imaju svoju poruku. (Npr. 75; 111; 125;)

Autor nam na kraju knjige predstavlja najistaknutijeg vakifa Sarajeva i BiH Adil-bega Zulfikarpašića i najznačajniji njegov vakuf, svima dobro poznat, Bošnjački

institut u Sarajevu i njegovu džamiju na Kobiljoj glavi.

Na osnovu ove knjige mogu se rekonstruisati događaji, kada i zašto je nestao neki vakuf, mogu se praviti potraživanja određenih vakufa koji još uvijek postoje onakvi kakvi su bili od samog osnivanja. Ova i slične knjige govore o našoj veličini, o plemstvu duha, o našim slavnim precima kojima je vjera bila iznad i ispred svega radi koje su bili spremni žrtvovati i imetke i živote svoje. One vraćaju i snaže naše dostojanstvo i naš ponos.

Na kraju želim kazati da sam sa zadovoljstvom čitao ovu knjigu o našim vakufima koji su usmjeravali naše životne puteve i naše poglede na život.

Ferid DAUTOVIĆ

CAN ATILLA: „Sultanlar askına 1453“

Osvajanje Konstantinopolja, glavnog grada Bizantije, dogodilo se u utorak, 29. maja, 1453. godine, a označio je značajnu prekretnicu u historiji čovječanstva. Ovaj događaj je označio početak višestoljetne moćne osmanske dominacije u Evropi, a zbog prekida trgovačkih veza Evrope sa Azijom, doveo je do razvoja pomorstva, što je rezultiralo otkrivanjem Novog svijeta. Mudraci, noseći sa sobom helenističko znanje i kulturu, napustivši Carigrad i idući ka Evropi, postali su lučonoše koje će zapaliti baklju novog pokreta u Evropi – humanizma i renesanse. Utorak, dan kada je pao Konstantinopolj, za Grke predstavlja i dan-danas nesretan dan, jer je i tada, 1453. godine, a i pet stoljeća kasnije, u grčko-turskom ratu slomljena grčka ideja o zauzimanju turskog teritorija i Istanbula. Pad Konstantinopolja vezuje se za sultana Mehmeda II Fatiha Osvajača (1432 – 1481.) koji je komandovao napadom i osvojio grad. Fatih je Konstantinopolj nazvao *Istanbul* (cvijet islama) koji će biti prijestolnica moćnog Osmanskog carstva sve do 1922. godine. Prvi cilj za sebe, nakon što je postao sultan, 1451. godine, Mehmed II Fatih (1432 – 1481.) je postavio osvajanje Konstantinopolja, jer je želio obistinuti riječi Allahova poslanika Muhammeda, s.a.v.s.: „Sigurno će Carigrad biti osvojen, pa divan li je

vojskovođa taj čovjek i divna li je ta vojska koja će to ostvariti.“ (Ahmed 4/235 i El-Hakim 4/422). Mnogi smatraju da je sultan Mehmed II Fatih taj divni vojskovođa na kojeg se odnose riječi Allahovog Poslanika s.a.v.s., mada ima i drugačije mišljenje zbog toga što se u hadisima najavljuje dva puta osvajanje Carigrada. Nesumnjivo, sultan Mehmed II Fatih predstavlja jednog od najznačajnijih vojskovođa i državnika u islamskoj historiji.

Ličnost sultana Mehmeda II Fatiha predstavlja neiscrpnu temu za svoja umjetnička djela mnogim umjetnicima: muzičarima, kompozitorima, režiserima. Jedan od savremenih turskih kompozitora i instrumentalista koji je kroz svoj album „Sultanlar askına 1453“ („Sultanima za ljubav“) prikazao ličnost sultana Mehmeda II Fatiha i pad Carigrada je Can Atilla. Album je objavljen 2006. godine u izdanju produkcijske kuće Sony BMG.

Turski kompozitor Can Atilla rodio se 1969. godine u Ankari. Državni muzički konzervatorij završava 1980. godine, a godinu dana kasnije postaje član Državnog simfonijskog orkestra, u kojem se zadržao dvije godine svirajući violinu. Godine 2005. izlazi njegov album „Cariyeler ve geceler“, a godinu dana kasnije album „Sultanlar askına 1453“ kao uspomena na sultana Mehmeda II Fatiha. Od udruženja *Geto* 2002. godine dobija nagradu *Umjetnik godine*, a 2003. dobija nagradu za najbolju scensku muziku. Na ukrajinskom XII Berdyansk Žan-Mar internacionalnom filmskom festivalu osvaja nagradu za najbolju muziku. U povodu 800-te godišnjice rođenja velikog sufijskog pjesnika i teologa Mevlane Dželaludina Rumija, 07. aprila, 2007. godine, komponuje oratorij u pomen na Mevlanu, kada izlazi njegov po redu 15-ti album i on predstavlja njegovo posljednje umjetničko ostvarenje do danas. Pisao je muziku za filmove „Albatros“ i „Atatürk“. Muzičari koji su sarađivali na albumu „Sultanlar askına 1453“ su: Bilgin Canaz (naj), Ahmet Baran (kanun), Berat Tekin (perkusije), Cihat Aşkın i Mete Yalçın (violina), Çağatay Akyol (harfa), Murat Yücel (gitara), Mikail Geçer (flauta), Hakan Elbaşı (ud), Sesim Gökalp (vokal), Ayça Dönmez (vokal), Ayşe Erdal (vokal), dok Atilla na ovom albumu svira klavirsku dionicu.

Can Atilla, ekvivalent kompozitorima poput Johna Williamsa (autora muzike za seriju "Star Wars") je između ostalog, o svom albumu „Sultanlar askına 1453“ rekao sljedeće: *Od kada su se srušili zidovi Istanbula, ja još osjećam tu čudnu tugu. Mi smo samo prolaznici, a bedemi još uvijek tamo stoje i oni su dio našeg života. Mi živimo ovdje, ali šta se dogodilo ispred i iza ovoga zida? Ko zna, ko je sve živio i šta je sve doživio ovdje. Kakve su se priče dešavale ovdje? Za temu svog albuma sam šetajući po prašnjavim stranicama prošlosti odabrao osvajanje Konstantinopolja, koje je označilo pad Istočnog rimskog carstva. Tokom svojih istraživanja zaključio sam da je Fatih ličnost prigodna za koncept novog albuma. Fatih je bio državnik, komandant, pjesnik i osmanlijski imperator. Bio je vođa koji je upravljao državom na 2. miliona kvadratnih kilometara. Zadobio je pohvale, ne samo turskih, već i svjetskih historičara za svoju toleranciju prema ljudima drugih vjeroispovijesti nad kojima je vladao svojom pravednošću. Planirao sam da album Fatih, pored tužnih i teških tema, bude jedno putovanje ka tom vremenu. Pored osjećanja Osmanlija, dočarao sam i život Bizantinaca. Pravi cilj ovog albuma je da slušaoci dožive osjećaje koji su se tada doživljavali. Historija se može naučiti, ali moći osjetiti to vrijeme je isto tako važno.*

Can Atilla je kroz ovaj album nudi slušaocu da se utopi u to vrijeme i vrati 6 stoljeća unazad i doživi sve emocije: hrabrih janičara, obezglavljenih Bizantijaca, ljepotu Bosfora i potpunu izgradnju novog grada – Istanbula. Album započinje kratkim pripovijedanjem o pomračenju mjeseca i tamnom nebu iznad Konstantinopolja. **Fatih:** Hiljade onih koji sa zvucima bubnjeva, zurlu i najeva koračaju prašnjavim putem, koračaju prema Konstantinopolju, janičari, konjanici, topnici i veliki sultan Fatih...čitava Evropa sluša zvukove ove borbe. Na tom putu piše se nova historija... **Konstantinopolj:** Blag zrak na brežuljku. Magla se razila. Sve se vidi jasnije. Kubeta koja privlače pogled. Aya Sofya, plavi talasi Bosfora, Zlatni rog s onima koji na njegovoj obali pjevaju i plešu i nad svim tim kraljevstvo beskraja – nebo. Kao da je sve Fatihu pjevalo istu pjesmu...

Snovi na Bosforu: Prvi put nakon osvajanja pogledao je spokojno i puna srca na grad. Svo beznađe, brige utopile su se u vodi Bosfora. Sunce mu je milovalo dušu. „Evo, sad sve počinje!“ – pomislio je. Bilo je mnogo onoga što je trebalo uraditi, ali on je tako dugo čekao da se njegov san ostvari. **Novi život:** Sve u gradu kao da se gradi iz početka. Džamije, medrese, knjižnice, bolnice, karavan-saraji dobijali su svoje nove vlasnike. Filozofi, slikari, astrolozi, pjesnici, svi skupa mijenjali su nadolazeće doba. **Gülbahar:** ovom numerom prikazana je romantična Fatihova draga, Albanka, a sopranska ulogu interpretira Ayça Dönmez. **Izgradnja tvrđave Rumeli-hisar:** Skupili su na mjestu gdje je nekad bio Hermesov hram. Prvi dan gradnje Fatih je nosio stijene od 45 oka. Ponio ih je na svoja leđa. Svo stanovništvo ga je vidjelo. Obećao im je da će završiti tvrđavu prije nego što želi. Numerom **Tajna ljubav Hatune Zeynep** opisuje se njena ljubav prema Fatihu. Hatun Zeynep je bila jedna od pjesnikinja Fatihovog vremena. Ona priča o svojoj tajnoj ljubavi prema sultanu Fatihu. Sopranska dionica u ovoj numeri je povjerena Ayşi Erdal koja je graciozno i sa puno zanosa interpretira. **Priče heroja:** Fatih razmišlja o armiji koja piše historiju, kako ni zidovi više nisu nemogući za osvojiti. Sve što je urađeno, vrijedno je Istanbula. Hrabrost i vjera

promijenila je tok svjetske historije... **Şemsuddinov san:** Fatih je došao u Akaru za znanjem. Neočekivano se pred njim pojavio jedan ašik, pjesnik i sufija – Ak Şemsuddin. Numerom *Şemsuddinov san* Atilla dočarava ovaj događaj. **Molitve u Aja Sofiji:** Bizantijci su se jedne večeri šetali moleći se hz. Merjemi. Odjednom je zapuhao vjetar i oborio njen kip razbivši ga u paramparčad. Glasovi njihovih molitvi pretvorili su se u vrisku, a njihovu nadu je vjetar odnio... **Saray:** U praznim hodnicima Saraja nema više nikoga ko priča rimski. Samo slike slomljenih okvira. Svi gledaju u istom pravcu... **Sultanlar askına:** sa ovom numerom u kojoj je tekst i muziku napisao Atilla, on odaje počast sultanima i Istanbulu.

Albumom „Sultanlar askına 1453“ Atilla je na najljepši način predstavio sultana Mehmeda II Fatiha.

Ovaj album predstavlja značajno muzičko ostvarenje u modernoj turskoj muzici, tako da ga toplo preporučujemo svim ljubiteljima muzike koji će sigurno osjetiti dašak minulih vremena i zanosnu ljepotu jednog od najljepših gradova na svijetu – Istanbulu.

Mirsad OVČINA
(određeni dijelovi prevedeni sa turskog jezika)